

Ježíšovo ukřižování, smrt, pohřeb a lidé kolem

Původ materiálu

Ondřej Macek

Pořadí v lekci

46

Téma

Ježíšova poprava a její svědci.

Cíle

- Děti si sáhnou na kříž, uvědomí si, proč je symbolem křesťanství.
 - Dětem za pomoci příběhů třech „vedlejších postav“ budeme vyprávět o Velkém pátku.
-

Pro učitele

Poznámky k příběhu

Podle některých teorií byla evangelia stavěna od konce. Jejich základním kamenem byl pašijový příběh. To je asi důvodem, proč je zaplněn celou řadou postav (jmen), které se na scéně jen mihnou. Zřejmě to dokládá, že v tomto bodě svých vyprávění si evangelisté chtěli více dát záležet na faktografičnosti. Zároveň možná někteří z těchto mimoděčných svědků byli v prvních sborech ještě známi, pamatováni.

Šimon z Kyrény... Narodil se v tom řeckém městě v Africe, nebo tam jen nějaký čas žil? Přenocoval na venkově, někde za branami města a jde teď na svátky do Jeruzaléma, do chrámu? Nebo opravdu ráno (dopoledne) ještě pracoval na poli, nedbal svátků ani předpisů židovské víry a teď se vrací. Je to žid z diaspory, nebo pohan? Jeden z jeho synů má jméno řecké, druhý latinské... Zůstal stát podél cesty, aby si prohlédl popravčí průvod a odsouzeného, a zvědavost se mu nevyplatila? Nebo se jim jen náhodou připlétl do cesty? Setkal se s Ježíšem už dříve, slyšel o něm, nebo se potkávají poprvé?

Římští vojáci okupační armády mají právo zrekvírovat člověka a donutit jej jednu míli nést vojenský náklad. Šimon byl zrekvírován, aby donesl Ježíšovi křížové břevno na popraviště. A už zas nevíme, zda jej nesl po celou cestu, nebo jenom Ježíši pomohl.

Z Šimona se stal ovšem na chvíli vlastně člen popravčí čety.

Není tomu tak dávno, co Ježíš učedníkům říkal: „Kdo chce jít se mnou, zapři sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne.“ (Mk 8,34) Ale učedníci jsou pryč, zalezlí a schovaní. Nezůstal ani jeden. A časem řekne apoštol: „Jedni druhých břemena neste a tak plňte zákon Kristův.“ (Ga 6,2)

Evangelista poznamenává, že to je ten otec, toho Alexandra a Rufa. Snad to byly postavy známé v první církvi. Jakéhosi Rufa a jeho maminku zmiňuje v pozdravu do Říma i apoštol Pavel (Ř 16,13).

Setník... Samotné ukřižování popíše evangelisté jednou větou. Zachovají jen spoustu drobných poznámek z několikahodinové smrtelné agonie, končící zpravidla udušením, vykrvácením či selháním srdce: zoufalé výkřiky, modlitby a také výsměch, kterému byl popravovaný vystaven. Z Jeruzaléma si totiž přišli potvrdit, že skutečně odsoudili troufalého rouhače, kterého nezachrání nebeští andělé. Zemřel mezi vrahy, definitivně usvědčen z toho, že nebyl tím, za koho jej jeho galilejští měli. Umírá zrazený, opuštěný, trpící. Smrt přijde až nečekaně rychle (nikoli udušením, ale snad infarktem).

Velitel setniny, tedy jednotky římské pěchoty, jejíž část zřejmě popravu realizovala, dohlížela na umírání, snad zajišťovala pořádek.

Zatímco popravu líčí evangelisté jako ničím se nevymykající, tedy i dnes běžné vraždění, připojují však vzápětí popis zvláštních jevů. Jako kdyby v okamžik smrti sebou cukla celá planeta: zemětřesení, roztržení chrámové opony (tedy odkrytí nejsvatějšího prostoru jeruzalémského chrámu, kde původně byla uschována schrána úmluvy s desaterem — v Ježíšově době však již prázdná — Bůh je jinde), zjevení duchů.

A na to dochází setníkovi, že ten právě zemřelý byl něčím výjimečným... Boží syn.

Legendy z něj pak udělaly Longina.

Nikodém... Třikrát se v evangeliu podle Jana mihne postava Nikodéma. Zřejmě to byl izraelský náboženský učitel a snad také člen synedria, jakéhosi správního jeruzalémského orgánu odpovědného za věci duchovní i za pořádek v okupované zemi.

Nejprve přichází za Ježíšem uprostřed noci. A jen těžko odhadovat, zda jej tma má skrýt, nebo se noc hodí více ke společnému studiu Písma. Je plný otázek a tuší, že by mu na ně tento galilejský kolega mohl dát odpovědi. Jenže Nikodém zároveň jako by si nechtěl Ježíšovy odpovědi k sobě tak úplně připustit. A Ježíš mu poměrně tvrdě říká, že pokud se

chce někam duchovně posunout, musí začít znovu, jakoby se znovu narodit, otevřít se a nechat se shůry proměnit. K Bohu se nelze promyslet, dobrat, je třeba si nechat nadělit.

Podruhé se Nikodém účastní jakéhosi jednání, při kterém jeruzalémští chrámoví představitelé plánují a nařizují Ježíšovo zatčení. Nikodém protestuje, že takový postup odporuje Mojžíšovu zákonu. Je překřičen, obviněn ze sympatií ke galilejskému proroku, ale našel odvahu vystoupit z řady.

Jestliže je kladení otázek součástí cesty víry, je její součástí také způsob života, hledání, jak podle Písma upravit své jednání. Četba, otázky, přemýšlení se nějak musí odrazit v tom, co dělám.

Ježíš zemřel na kříži. Jeho nejblížeší učedníci se kdesi ve strachu za zamčenými dveřmi schovávají. A tak dva muži, kteří možná dosud jen zpovzdálí, s nadějemi, sympatiemi, ten Ježíšův příběh pozorovali, kteří se snad dosud báli si s ním zadat, ohrozit svá postavení, ohrozit sami sebe, kteří se ovšem možná mlčky také účastnili Ježíšova souzení, tak tito dva se překonají, dojdou za římským místodržitelem Pilátem a požádají jej o mrtvé tělo odsouzeného. Udělají to svátek nesvátek, překročí práh pohanského paláce, dotknou se mrtvol a podle náboženských předpisů Izraele se tak sami dobrovolně vyloučí ze slavení právě začínajících svátků.

Potřetí se Nikodém objeví u Ježíšova pohřbu; uspěchaného, ne příliš pořádného, ale... Nikodém přinese těžký náklad myrhy a aloe... jako by do nového skalního hrobu pohřbívali samotného krále.

K tématu období

Velký, tichý, smutný... pátek. Stůl Páně či oltář v kostele je bez květin, ozdob, případně zakryt černou smuteční látkou (někde červenou, někde fialovou). Bohoslužby by se měly konat mezi 15 a 18 hodinou. V římskokatolických kostelech se od čtvrtka nepoužívají varhany, nezvoní zvony.

Úskalí

Je dobré si všimnout, že sami evangelisté se zdržují — ve srovnání s různými filmovými zpracováváním — popisu popravy. Spíše se věnují různým detailům, které podtrhují, že Ježíš trpěl. Také bych se raději moc nezaplétal do toho, co to znamenalo, že se „hrobové otevíraly“.

Odkazy

Linden, Nico ter: *Král na oslu. Vyprávění z novozákonních evangelií*. Benešov: EMAN, 2011.

Linden, Nico ter: *Povídá se. Podle Marka a podle Matouše*. Benešov: EMAN, 2009.

Mánek, Jindřich: *Setkání s Pánem. Postavy Nového zákona*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1954.

Mrázek, Jiří: *Evangelium podle Matouše*. Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011.

Page, Nick: *ABC biblický atlas*. Praha: Česká biblická společnost, 2011.

Souček, Josef Bohumil: *Utrpení Pán? podle evangelií*. Fotomechanický přetisk 1. vyd. Praha: Kalich, 1983.

Šormová, Eva: *Ukřižování a pohřeb*. Dostupné z <http://goo.gl/wpuhzM>.

Šorm, Zdeněk: *Ukřižování a pohřeb*. Dostupné z <http://goo.gl/PuC9eJ>. (pracovní list)

Obrázky — <http://goo.gl/NhrzLT> (Velikonoce), <http://goo.gl/Ydwkq4> (Velikonoční svíce), <http://goo.gl/BUrtVb> (Ježíš nese kříž), <http://goo.gl/XNeVnr> (Ježíš a lotr po pravici).

Věřím... v Ježíše Krista..., jenž... trpěl. Bratr Kálef 1/2014, s. 4. Dostupné z <http://goo.gl/a9WQIA>.

Pro děti

Pro předškolní děti

Akce

Vyprávět pašijový příběh jako cestu. Za každé zastavení či postavu položit na zem jednu stopu — černou či bílou, kdo Ježíše potkává, co mu dělá — ubližuje nebo pomáhá.

Vzpomenete si, o kom už jsme tady mluvili? Kde jsme v minulém vyprávění Ježíše „nechali“? (Podle obrázků velikonočních událostí.)

Následuje vyprávění — pokračování. Co je na obrázku? Jaké to je? (Smutné, veselé...) Jací jsou ti lidi na obrázku? Co o nich víme? Jakou měli roli?

O Velikonocích si připomínáme, že Ježíš trpěl — co znamená „trpět“?

Zkuste nést těžký kříž...

Připravíme si kříž, ukážeme jej dětem.

Rozhovor o kříži: co to je, kde ho vidáme (na kostele nebo v kostele, u cesty, lidi ho nosí na krku, na hřbitově), co připomíná?

Pak vyprávět (viz *Pro mladší děti* — přiměřeně věku naší skupiny).

S použitím obrázku svíce (viz *Odkazy*)

Projít s dětmi velikonoční příběh — události smutné vedou až k radostným — vzkříšení, světlo svíčky — dnes (na Velký pátek) jsme u bolesti, smutku — taky myslet na ty, kdo trpí, prožívají bolest...

Použití velikonočních „symbolů“ — viz přesah — osahat, vyzkoušet (třeba trnovou korunu — schovanou v látkovém sáčku, podle hmatu se snažit poznat, co to je... pak si ji zkusit na hlavu), nesení něčeho těžkého, příp. kříže — kdo by mi pomohl?

Vytváříme kříž — viz „velikonoční aktivity“ — na začátku prvního dílu příručky (s. 19).

Semínko obilí vložené do země — musí umřít, ale vyrostе z něj rostlina — nasytí. (Ježíš vložen do země, abychom z toho my měli užitek. Jaký? Třeba vědět, že smrt nemá právo, důvěřovat Bohu se vyplatí, ježíšovský způsob života je správný...)

Pro mladší děti

„Hej, ty. Pojd' sem!“

„Kdo? Já?“ diví se Šimon. Zrovna šel domů z pole, ještě než začne svátek chtěl okopat několik stromků a trochu je pozalévat. Večer bude s manželkou a syny Alexandrem a Rufem slavit svátek. Spěchá.

„Ty!“ přikázal voják.

Po cestě z města k hoře Lebka jde průvod s vojáky, odsouzenci a zvědavci. Tři muži vlečou dřevěná břevna. Jeden jde pomalu. Už nemůže. Několikrát mu podklesnou nohy. Bičovali ho. Ted' vojáky zdržuje...

„Vezmeš mu jeho dřevo!“

„Proč? Co jsem udělal?“ brání se Šimon.

„Nic. Podle římského práva ti to mohu nařídít až na jednu míli.“ Zařve voják.

Nemá cenu se bránit. Šimon se krátce podívá na odsouzeného. Viděl ho někdy? Odsouzenec zase na Šimona. Vojáci popohání oba. Ještě pár metrů.

Na dřevo odsouzenci přibijí ruce, pak ho vytáhnou na připravený kůl. K tomu ještě přitlučou nohy. Nad hlavu ceduli s proviněním: Král židů.

Vojáci čekají na smrt odsouzenců.

Šimon za sebou slyší křik. Utíká pryč. Za chvíli začne svátek... Večer chtěl s manželkou a syny Alexandrem a Rufem slavit svátek.

Je vedro. V této zemi je pořád vedro. Setník viděl, jak se vojáci z kasáren odsouzenému posmívali. Dali mu červený plášť, na hlavu věnec z čehosi, snad z hlohu nebo trnovce. Jedni pak před ním klekali a druzí ho holí mlátili. Místodržitel jej přikázal zbičovat. Byl obviněn, že se chtěl stát králem. Nebo jej lidé provolávali králem? Někdo říkal něco o Božím synu. Setník neví. Po cestě jim několikrát upadl. Neměli jej tak mlátit, říkal jim to, že pak nevydrží cestu. Ted' visí s dalšími dvěma na kříži. Takhle Boží syn nevypadá. A on tu s několika vojáky musí čekat, až umřou. Může to trvat pár hodin a také tu mohou být do rána. V noci bude zima. Ne, když neumřou do večera, zlámou jim kosti. Přes noc tu nebudou. Vojáci nejdřív hráli kostky o šaty odsouzenců. A ted' se nudí. Z města přicházejí lidé a křičí na odsouzence. Setník jim nerozumí. Nerozumí řeči téhle země. Přišel sem s vojáky své legie před rokem. Až odslouží dvacet let, nezabíjí-li ho, nezabije-li ho to vedro, dostane peníze a půdu.

Odsouzenec cosi vykřikl. Někdo nabodl na tyč houbu namočenou v octu a zvedl ji k němu, aby se napil. Odsouzenec znovu vykřikl. A umřel.

Najednou se skoro setmělo, odkudsi se ozývá dunění, jako kdyby padaly skály nebo se blížila armáda na koních, země se chvěje. Ochladilo se. Strachem vykřikli i vojáci. Setník vytáhl meč z pochvy. Mává jím. A ukazuje mužům s přilbicemi, že mají zůstat na svých místech.

„Ten muž byl opravdu Boží syn...“, řekl setník. Třásl se.

Místodržitel Pilát Pontský už toho pro dnes měl dost, když mu ohlásili, že Josef z Arimatie prosí o přijetí. Josef z Arimatie byl příliš bohatý a také to byl člen velerady, Pilát jej nemohl odmítnout.

Pozdravili se. Pilát se tvářil nepříjemně.

„Prosím, pane, dej mi tělo Ježíše z Nazaretu, který byl dnes popraven. Chtěl bych ho pohřbít,“ poprosil Josef.

„Odsouzence necháváme viset na kříži. Pro výstrahu. A ptákům k žrádlu,“ odpověděl místodržitel.

„Nezasloužil si zemřít.“

„Troufáš si říci, že jsem rozhodl nespravedlivě?“

„Neměli ti jej přivádět k soudu.“

Pilát mlčel. Z ranního soudu mu zůstala pachut'.

„Dobře, pohřbi ho.“ Pak pokynul vojákovi od dveří: „Jdi s ním a setníkovi řekni, že až ten král na kříži zemře, že smí vydat jeho tělo tomuhle.“ Ukázal na Josefa.

Josef poděkoval a rychle s vojákem vyšel z paláce.

Venku na něj čekal Nikodém. Oba se s Ježíšem několikrát setkali, naslouchali jeho kázáním, diskutovali s ním o příchodu Království.

„Je svátek. Mojžíš přikázal: Kdo by se dotkl kteréhokoli mrtvého člověka, bude nečistý po sedm dní...,“ řekl Nikodém. Spíš pro sebe než k Josefovi.

„Mám nový hrob ve skále,“ řekl Josef. Spíš k sobě než k Nikodémovi.

Setník jim vydal tělo. Obmyli je vodou a posypali sušeným aloe a myrhou, etiopskou pryskyřicí. Zavonělo to. Pak tělo zabalili do plátna a naložili na nosítka. Dva staří, důstojní muži rychle odnášeli mrtvého. Za nimi šlo několik žen, které plakaly.

Položili tělo do hrobu. A přivalili kámen ke vstupu. Proti šakalům.

Pak se Josef s Nikodémem modlili.

Akce

Nejlépe najít v okolí, nastudovat a projít nějakou křížovou cestu. Citlivě ovšem zacházet s apokryfními zastaveními (např. Veronika).

Možnost vyprávět z pohledu účastníků: Např. Šimon svým dvěma synům... Šel jsem z pole a donutili mě... Vzpomínky setníka po letech... Měl jsem zrovna službu a musel jsem ho ukřižovat... Svědectví Nikodéma... Něco se ve mně hnulo, že jsem šel za Pilátem a spolu s Josefem z Arimatie... Přišel za mnou Josef z Arimatie a řekl mi, že jej jde pohřbít...

Pro starší děti

Akce

Dětem je možné rozdat kartičky se jmény jednotlivých aktérů velikonočního příběhu a nechat je vyprávět, kdo jakou roli v události hrál.

Přesah

S dětmi lze projít (inscenovat) křížovou cestu např. pomocí různých symbolů: větvičky (Mt 21,8–11); chleba, zrní, hrozny (Mt 26,26–28); pouta, provaz (Mt 26,36–50); trnová koruna (Mk 15,15–18); dřevěný kříž (J 19,16–17); kámen (klesání pod křížem); srdce (setkání s matkou J 19,25–27); ruce (Šimonova pomoc Mt 27,32); skleněné kuličky jako slzy (Mt 23,27–28); oblečení a herní kostka (J 19,23–24); hřebíky (J 19,18); vyhořelá svíčka (J 19,39); černá půda a zrnka obilí (pohřeb J 19,40–42).

Liturgie

Písně

Svítá: 25 — *Byl jsi tam?*; 278 — *Přijíždí již*; 286 — *Rok za rokem*; 297 — *Balada velkopáteční*

Evangelický zpěvník: 622 — *Zůstaň s námi, Pane*; 311 — *Kristus, příklad pokory*;

Haleluja Amen: 95 — *Ježíši Kriste, Pastýři náš* (BTS 35), 11 — *Vše dobré, co máme* (BTS 19)

Biblický text k zapamatování

Jenže on byl proklán pro naši nevěrnost, zmučen pro naši nepravost. Trestání snášel pro náš pokoj, jeho jizvami jsme uzdraveni. (Iz 53,5)

Modlitba

Pane Bože, pomoz nám, prosíme, zahlédnout, komu můžeme pomoci nést to, pod čím on klesá. Amen.

Kam dále

<http://katecheze.evangelnet.cz/katechetické-přípravy/ukřizování-pohřeb>

Cílová skupina

[Školní](#)

[Předškolní](#)

Katechetické cykly

[Církevní rok](#)

Téma

[Velikonoce](#)

Biblický odkaz (kat)

[Marek 15,21](#)

[Matouš 27,54](#)

[Marek 15,45](#)

[Lukáš 23,47](#)